

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

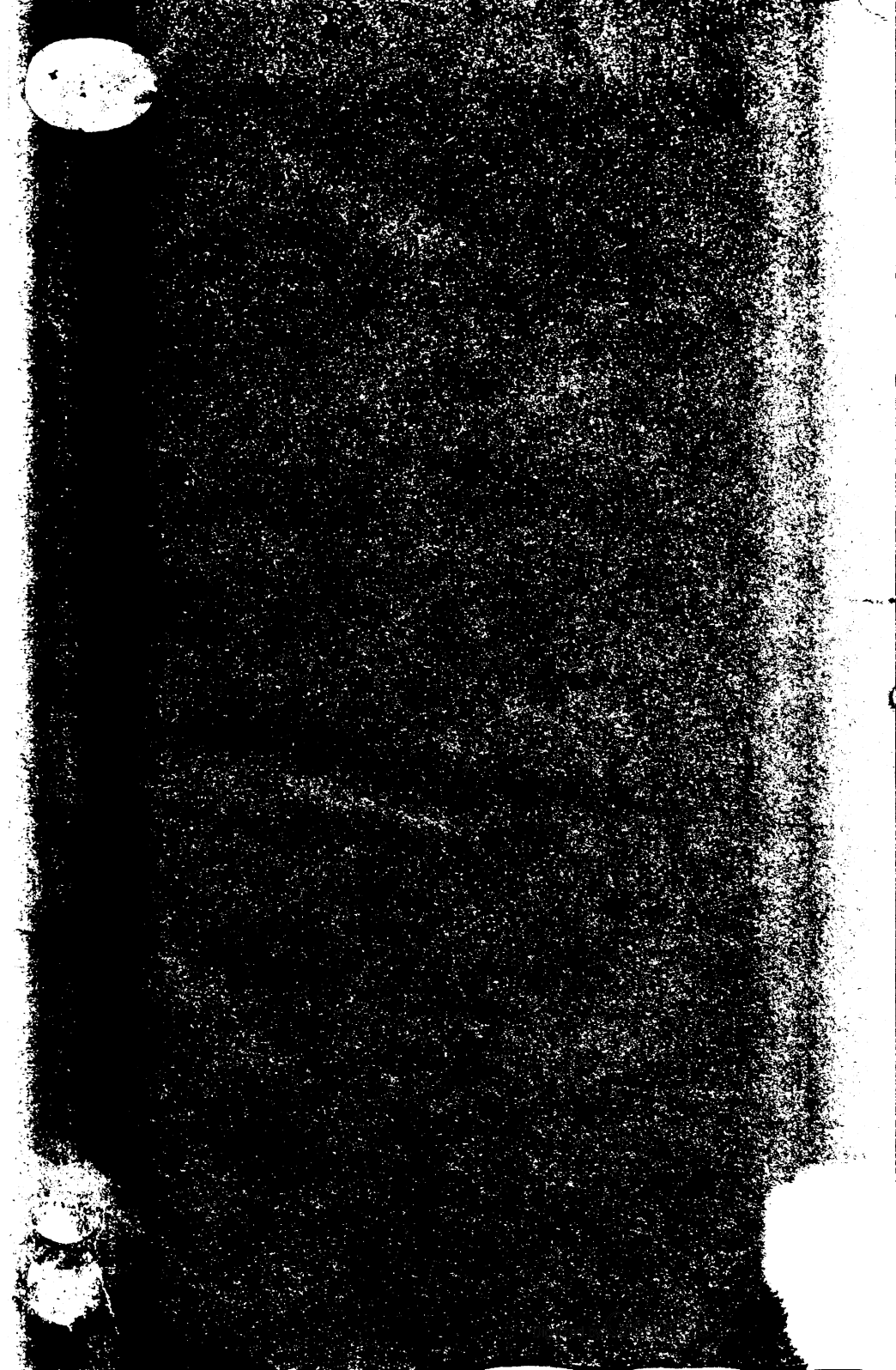
Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

Bibliotheek Universiteit van Amsterdam

7008

~~11/15~~

082-42

C-21

TRAP DER JEUGD.

UITGEEVEN

DOOR DE

MAATSCHAPPIJ:

TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

Te LEIJDEN,
Bij D. DU MORTIER EN ZOON.
en
Te DEVENTER,
Bij JAN HENDRIK DE LANGE.
MDCXCXI.

VOORBERICHT.

Dit Leerboekjen is geschikt, om de gaaping aan te vullen, die er was, tusfen het Spelen Leesboekjen voor eerstbeginnenden en de Leeslesjens, behoorende bij de Verhandeling over het Kunstmatig leezen, beiden door de Maatschappij uitgegeeven: — men heeft in hetzelfde niets, aangaande de Lees-tekens, wyl dit uitvoerig in de laatstgemelde Leeslesjens te vinden is.

Het Oogmerk, 't geen men met de uitgaave van dit boekjen bedoelt, zal uit den inhoud genoeg blijken, als zijnde, om de jeugd, bij

het toeneemen haarer kennis in 't leezen, ook te doen vorderen in die beginselen, welke aan godsdienst en zedenkunde den grondslag kunnen leggen; terwijl de bijgevoegde vraagen zeer geschikt zijn, om de Kinderen met opmerksaamheid en verstand te leeren Lezen.

Mag dit stukjen tot dit dubbel einde dienen, dan zal de Maatschappij haar oogmerk, met de uitgaave van hetzelfde bedoeld, volkomen bereikt achten.

M. Nieuwenhuizen
Secretaris.

NOODIGE ERINNERING.

1.

De letters van 't A B zijn 24 in getal.

2.

Deze worden verdeeld in *Klinkers* en *Mede-klinkers*.

3.

De Klinkers zijn: a, e, i, o, u.

4.

Zonder dezelve kan 'er geen woord uitgesproken worden.

5.

De medeklinkers zijn alle de overige letters als: b. c. d. f. g. h. k. l. m. n. p. q. r. s. t. v. w. x. z.

6.

Men voegt echter voor of agter eene Sylabe wel eens twee dezer medeklinkers bij één, zonder een klinker tusfen beiden, wanneer het saamgestelde medeklinkers genaamd wordt, als pl., bl.: — ook wel drie, wanneer het een drieklinker is, als str. spl.; ook wel vier of vijf, gelijk gij in dit boekjen

A 3

zien kunt, en die men in eens uitspreken moet. — zie art. I. II. III.

7.

De *ch* wordt voor één letter gehouden en als *che* of *chi* uitgesproken.

8.

Sommige medeklinkers worden zagt, sommige scherp uitgesproken; dus zijn de *zachte* — — — en de *harde*

b	p.
d	t.
v	f.
z	s.
g	ch.

Zie art. IV. van dit boekjen.

9.

De *ph* spreekt men, als zij in 't begin van eene Syllabe, of voor een klinker staan, als een *f* uit; zie mede art. IV.

10.

Als de *c* voor een *a*, *o* of *u* komt, wordt zij als een *k* uitgesproken; doch voor eene *e*, *i*, klinkt zij als eene *s*: — dit is zóó niet met *k*, zie art. IV.

11.

Als de *t* en *h* bij elkaar gevoegd zijn; moet de *h* nauwlijks gehoord worden: als *throon* zie art. IV.

12.

Als de woorden met *tie* eindigen, spreekt men dit einde uit als *tsie*; men moet dus agter de *t* den klank der *s* laten hooren, schoon deze *s* 'er niet staat; — zie art. IV.

(7)

13.

Als de woorden eindigen in *dje* of *gie*, moet men dit einde als *sje* of *sie* uitspreken, of de *d* of *g* eene *s* ware. zie art. IV.

14.

De *ai* in *faizant*, *plaisant*, *pais* en *plazier*, spreekt men uit, als *ei*.

15.

æ in *æconómie*, spreekt men uit als *eu*.

16.

ai in *hair* wordt als *aa* uitgesproken.

ei in *meir* en *heir*, als *ee*.

oi in *oir* als *oo*.

æ klinkt als *ee*, in *ægypten* &c.

17.

Maar *æ* in woorden van duitſche afkomst, heeft dikwijls de klank van het ſchaapen-geblaet.

Uitzondering, dit gaat echter niet altijd door: veele ſchrijvers verkiezen overal, waar anderen *aa* ſchrijven, eene *æ* te plaatſen.

Dan het bovenſtaande kan vrij wel geoordeeld worden door te gaan in:

blaeten, *waeveld*, *kaerul*.

Zie 't laaſte deel van art. IV.

D E

LETTERS,

NAAR DERZELVER AFSTAMMING. *

I.

i j u n m r z
 r e a a h w
 a g p q h d k
 l t h u
 f st ff a f ff a
 ch / sch / ph.
 sz tz.

* Men zie deswegens de verb. over 't onderwijs in 't spellen, leezen en schrijven.

(9)

2.

I. J. IJ. H. K. L. F. T. E.

A. V. W. U.

Y. X. N. M. Z.

C. G. O. Q. P. B. R. D. S.

3.

i. j. ij. l. f. f. y. t. r. h. k. z.

c. e. o. a. g. b. q. p. d. s.

n. m. u. v. w. y. x.

4.

i. j. ij. l. f. f. y. t. r. k. z.

c. e. o. a. g. b. h. q. p. d. s.

n. m. u. v. w. x. y.

A 5

L.

Twee en drie medeklinkers voor de woorden.

1) pl. bl. kl. fl. gl.
schl. pgl.	1) pl. bl. kl. fl. gl.
schl. phl.
2) sm. kn. sch.	2) fm. kn. sch.
3) br. pr. kr. dr. tr.
fr. gr. schr. kr.
str.	3) br. pr. kr. dr. tr.
fr. gr. schr. kr.
str.
4) spl. spr.	4) spl spr.
5) klu. wr.	5) kw. wr.
—	
1) plat. klab. klab.
flap. glab.	1) plaat. blaar. klaar.
flaauw. glas.
2) smet. knel.
schel.	2) smeed. kneed.
scheel.
3) bzil. pzet. kzet.
dzte. trog. frig.
pzag. schzik.
kzak. strop.	3) briel. praat. kreet.
dries. troost. fries.
graat. schuur.
kraay. stroop.
4) split. spzet.	4) spleet. spruit.
5) kwaan. wzaet.	5) kwel. wreed.

II.

Twee en drie medeklinkers na de vokaalen.

1) bt. wt.	1) bt. wt.
2) lk. nk. rk. kg. kt.	2) lk. nk. rk. ks. kt.
3) gl. ng. rg.	3) gl. ng. rg.
4) rf. gt. rht. ft. rht. ggt.	4) rf. gt. cht. st. cht. rw.
5) lp. lm. lg. lb. lt. lgt. lŕch. rl.	5) lp. lm. ls. lt. lst. lsch. rl.
6) mp. mt. mgt.	6) mp. mt. mst.
7) rn. ng. nd. nt. ngt. nŕch.	7) rn. ns. nd. nt. nst. nsch.
8) rp. pt.	8) rp. pt.
9) rg. rt. rgt. rŕch.	9) rs. rt. rst. rsch.
—	
1) hebt. klaauwt.	1) tobt. knaauwt.
2) balk. bank. kerŕk. fluŕg. laŕt.	2) kolk. drank. hark. hoeks. laakt.
3) balg. tang. erg.	3) galg. bang. verg.
4) ŕerf. waŕt. herŕt. maŕt. laŕt. vangŕt.	4) werf. egt. zwicht. lust recht. verw.
5) ŕolp. zalm. elŕ. held. halt. elŕt. maŕŕch. paarl.	5) ŕulp. molm. als. held. telt. alŕt. valŕch. dwarl.
6) lamp. ŕamt. lamŕt.	6) damp. damt.
7) kern. peng. pond. pzent. waingŕt. menŕch.	7) karn. pons. pand. punt. grijnst. gansch.
8) zerp. laŕt. berŕt.	8) dorp. grijpt.
9) berg. waast. berŕŕch.	9) kers. boord. barŕt. morsch.

III.

Drie en meer medeklinkers na een vokaal.

1) pŕsch. mbt. lmsch.	1) mpt.
2) rŕsch. rŕcht. lgt.
ngŕ. ngt. ngŕst.
rgt. rgŕst. rhtŕst.	2) rsch. rscht. lgt. ngt.
ngst. rgt.
3) lks. lkt. lktst. nks.
nkt. nkŕst. rkt. rkŕst.	3) lks. lkt. lktst. nkt.
rkt.
4) lms. lmb. lmbŕst.	4) lmt.
5) rms. rmb. rmt.
rmŕst. rnt. rŕŕ.
rbŕst. rŕŕst.	5) rms. rmt. rmd.
rmst. rnt. rdst.

1) hupŕsch. ambt.
schelmŕsch.	1) glimpt.
2) noŕŕsch. boŕŕsch.
belgt. langŕ. hangt.
hangŕst. horgt.
ergŕst. echtŕst.	2) torsch. torscht.
volgt. langt. langst.
vergt.
3) volks. be-wolkt.
be-wolktŕst. links.
inkr. linkŕst. werkt.
ŕterŕst.	3) dolks. ver-kalkt.
be-volktst. drenkt.
ŕterkt.
4) solms. molmb.
ber-molmbŕst.	4) galmt.
5) armŕ. ŕchermt.
armŕst. barnt. erŕŕ.
ŕwartŕst.	5) warms. zwermt.
ver-armd. warmst.
karnt. hardst.

IV.

Van b en p. d en t. c en k. ch en g. ph en f.
f en v. s en z. th, tie. en dje, gie.

bak.	pak.	character.	garnaalen.
bal.	pal.		
bag.	paſ.	pharaö.	fakkel.
beer.	peer.	pharifeen.	fatfoen.
beſt.	peſt.	phent.	fenijn.
bond.	pond.	phillip.	ſchool.
bijl.	pjl.	prophœt.	proffjt.
bier.	pier.		
boort.	poort.	faal.	baal.
		faam.	baam.
bak.	tak.	fel.	bel.
bal.	tal.	feil.	beil.
boek.	toek.	fier.	bier.
bag.	taſ.	fout.	boutu.
boort.	toort.	fuik.	buil.
duin.	tuin.		
		ſap.	zat.
cabaal.	kabaal.	ſtal.	zal.
capel.	kabel.	ſaaf.	zaaf.
ceder.	keber.	ſeel.	zeel.
cement.	kemel.	ſchep.	ſwel.
cicers.	kiezen.	ſtuur.	zuur.
cijpres.	kijben.	ſul.	zult.
comeet.	komen.	ſij.	zeij.
copie.	kopje.		
curieus.	kurken.	theoboot.	gatie.
		thang.	correctie.
chaloup.	chooren.	thoorn.	pebekatie.
chaise.	chriſten.	thoijn.	boſchadje.
christiaan.	chriſtoen.	theologie.	ſchenkadje.
chronijk.	choningen.	thiſiphon.	fruitagie.
chaös.	paper.		couragie.

ae. ai. oe. ei. oi.

faizant.	feiten.	ægypten.	egel.
plaisant.	pleister.	præsent.	gezzent.
plaiizer.	pleiën.	zemilka.	emilka.
paiz.	pest.	meir	meer.
oeconomie.	eubel.	heir.	beer.
hair.	haar.	oir.	oor.
blaeten.	blaazen.	waerelh.	waaren.

V.

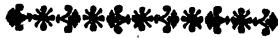
W O O R D E N

Van moeilijke of bijzondere uitspraak.

aassch.
schalkt.
dissch.
wissh.
wzsch.
bozsch.
mosch.
dweil.
rissch.
heusch.
tuisscht.
roest.
schoer.
wzoegt.
zeeruwssch.

zwoegt.
zwoer.
oudst.
kraal.
klaautu.
paautu.
schzeutu.
schzeutot.
kieutu.
nieutu.
hientot.
knielt.
kwaadst.
wzong.

loest.
keitsg.
kniff.
klink.
kink.
pzeutssch.
rasch.
gaazn.
gindssch.
twigg.
weessy.
geff.
weesssch.
zwatp.

ambacht.
 baatzucht.
 bekranst.
 citroen.
 complot.
 dochter.
 dorschvloer.
 dwarlwind.
 ekster.
 gejank.
 gekrijisch.
 gevleescht.
 glimplach.
 hemelsch.
 inlandsch.
 klaauwtjens.
 koolstronk.
 boomtronk.
 parelnoer.
 lastbeest.
 markgraaf.
 murtheid.
 nauwlijks.
 noenmaal.
 oostersch.
 raauidheid.

faifoen.
 faucijs.
 fcheepstucht.
 fchertfen.
 fchildknaap.
 flememaal.
 tighel.
 waereldsch.
 wrongel.
 wischdoek.
 zaagmoolm.
 zegs-woord.
 zwelgen.
 blusfchen.
 hopman.
 kachel.
 misfchien.
 tuischer.
 ahorn.
 fchoutfchap.
 nachtwacht.
 hulpbroep.
 fchietloot.
 tuitmuil.
 waschloog.
 pinkster.

gedruisch.
 boschdier.
 dwaalftar.
 stormftuk.
 barnsteen.
 ringkraag.
 grondfop.
 fcheepswerf.
 erfpacht.
 gehucht.
 uitfchot.
 rabaauw.
 palmbofch.
 rechtsban.
 nocthands.
 noodwang.
 hoefstal.
 aschfchop.
 verfrifcht.
 fcepter.
 fpongie.
 fthroowifch.
 tweefpalt.
 verjuis.
 vifchfpaan.
 wenkbraauw.
 zwachtel.

3.

ahornboom.
 arabisch.
 harnnetel.
 bebolwerkt.
 ernsthaftig.
 ertsgroeve.
 gedweeheid.
 hagchelijk.
 hommelen.
 onbeangst.
 sabbathdag.
 stempelen.
 thesaurier.
 triumphboog.
 stelladje.
 vischershark.
 wigchelen.
 zee-geklots.
 zwijnegel.
 achterdacht.
 artisjok.

bombazijn.
 boschaadje.
 dijkadje.
 gaardenier.
 gebroedfel.
 gedommel.
 geklikklak.
 haagedoorn.
 helmbaarden.
 kampanje.
 komkommer.
 kwispedor.
 labirinth.
 majesteit.
 neushoortor.
 ommezwaai.
 borstpantfier.
 paarlemoer.
 pluimaadje.
 scheepsplunje.

4.

agternoenmaal.
 agterstraatjens.
 choorliederen.
 ciitherspelen.
 clavecijmbaal.
 uitschuiffelen.
 echteluiden.
 fabelachtig.
 gaauwdieverij.

oesterschelpen.
 omlommen.
 regimentsstaf.
 straatshenderij.
 verbolgenheid.
 verkwanfelen.
 vischschubbetjen.
 winterquartier.
 yzerwerkers.

gefatfoeneerd.
 gerandfoeneerd.
 gefchichtboekjen.
 hachelijkheid.
 jagtwarande.
 kabrioolsprong.
 lorrendraaiër.

zuiglammetjens.
 zwaarwigtichste.
 zwervensmoede.
 veldschalmeiën.
 pinksternakel.
 kampernoelie.
 kamerijksdoek.

5.

aanmerkenswaardig.
 bloemfcaakeringen.
 afscbuwelijkheid.
 bezetelingen.
 boomkwekerijen.
 danspijpenfpele.
 ebbenbouwenboom.
 elefantstanden.
 ernftbaftigbeden.
 fufjelarijen.

geloofwaardigheid.
 geflactrekenaar.
 guicbelarijen.
 ismaëlitien.
 kalefateren.
 karbonkelftenen.
 ketelboeterij.
 omkronkelingen.
 wascbbeeldenmaaker.
 zoenofferande.

6.

af godenpriefterschaar.
 beurtverwifelingen.
 catechefatien.
 dubbelhartigheden.
 geflactrekeninge.
 granaatappelboomen.
 guichelfpelderesfen.

B

kaboutermannen.
ongemakkelijkheid.
opperbevelhebber.
starrewichelarij.
viezevazerijen.

7.

alleminnenswaardigste.
constantinopolitaanfche.
geboortestonds wichelarij.
hierufalemitifche.
offerwichelaresfen.
je neverboombladen.
ongerijfelikheden.
kweepeerenkwekerijen.
vogelwichelarijkunde.
woorddoorspronglijkheden.
zee-fpiegelgerechten.

ijzergereedschapshandelaar.

evilmérodach.

mezopotamiasche.

nebuchodonozar.

's heerenjanskinderenkerk.

ebenhäizer.

overwinteringen.

maansoverduisteringen.

nakomelingfchappen.

volksvergaderingen.

onverganglijkheden.

raadsvergaderingen.

onverderflijkheden.

zuidzuidoostewinden.

broederengenoofschappen.

offerwichelarijkunde.

rechttegenovergestelde.

VI.

KORTE GESPREKKEN.

1) Ik ben hongerig / niet dorstig. gij schijnt koud te zijn ; want gij heeft. ik wil u mijn mof leenen. ga maar wat spoediger / dat doet ons warm worden.

Wie klopt daar ? ik. wat hoor een ik ? nu hoober christiaan. wat wilt gij ? ik wil een boek hoor mij haalen : — wat zult gij met dat boek ? gij kunt immers niet goed lezen ? dat is waar ; maar ik zal een prentenboek koopen. dat dacht ik wel.

2) Ik hoor poespaf , daar heeft iemand geschooten. het schot kwam van de linkerzijde / het is mogelijk een jager. misschien heeft hij een haas geschooten. dat arm dies ! hij wist het hooraf niet. naauwelijks voelde hij de smart / of hij was dood.

3) 't Geen schoon , lieflijk of aangenaam heet / is niet altoos goed of nuttig ; die verstandig is / kiest het goede hoor het schoone en aangenaame. vele zaaken echter zijn goed en mittig / wanneer men bezelke te rechter tijd gebruikt.

4) Alles wat fcherp is / beugt niet tot speel-
goed / even zoo min / als het vuur. die hoog
klimt / halt ligt / en bzeekt armen / en brenen /
ja / blijft niet zelven dood. een jongen klimt op
een toren / om een duif na te zitten / kroop door
de leuning / glipte af en viel dood : o die onvoor-
zichtige jongen!

5) De dag bzeekt aan. daar is het morgen-
rood ! ik mag niet langer slaapen. nu ben ik op-
gestaan. ha ! ha ! daar gaat de schoone zon op.
schoon is zij ; maar zij is ook zeer goed en nuttig.
nu wil ik mij aankleeden / kammen en wasfchen /
dan ontbijten / op de plaats gaan en met mijne
zuster speelen.

6) Speelen is geoorloofd / beueeging is zeer
goed voor de kinderen / als het hun vergund
wordt / of als zij niets beter weeten te doen ; —
als men een kind is / speelt men ook gaarn ; doch
naderhand ouder geworden zijnde / moet men lie-
ver willen leezen / fchrijven en werken.

7) Ik ben gaarn bemind. daar zegt gij mij
niets nieuws. elk wenscht bemind te zijn van hun /
met welken hij omgaat ; maar het wenschen helpt
niet / wanneer men niet door daaden zich be-
mind maakt : gehoorzaam zijn en bzaaf leezen
doet de kinderen bemind zijn.

8) Daar flaat de klok twaalf. hoor : een / twee /
drie / vier / vijf / zes / zeven / agt / negen / tien /
elf / twaalf / na een uur flaat hij maar één
flag / dan twee / dan drie en zoo voort / tot zij
weder twaalf flaat ; dan flaapen wij bzij zeker in
goede ruft. na midbernacht flaat het eens weder
een / twee / drie / vier / vijf / zes. o ! dan moe-
ten wij niet langer flaapen.

9) Zuster / ziet gij de zon ; ziet gij niet hoe
uwe fchaduw halt / daar het thans middag is. als
gij deze fchaduw volgt / gaat gij naar 't noorden.
als gij van het noorden te rug gaat / loopt gij

vaar t' zuiben / daar de zon des middags staat :
die naar 't noozden gaat / heeft het oogten ter regte
en het westen aan de linke hand.

10) De noozdelwind komt van 't noozden. de oog-
tenwind van 't oogten of daar de morgen aanbreekt ;
de zuibenwind van 't zuiben of van den middag ; de
westelwind blaast uit het westen of den avond.

11) Hal hal het is eestens tijd ; moeder zal gee-
ven / om te leeven ! die bleegsch heeft en hooch / heeft
suumers geen noot. goente en bisch / komt ook op
den bisch ; maar lekkere fruiten / daar kan men niet
duiten ! wij hebben ons gewaschen en zetten ons aan
den bisch. o ! hoe goet smaakt het ons ! zoo goet
smaakt het niet / wanneer ik ziek ben , of de maag
hooz te veel eeten bezouwen heb.

12) Ik doe dit somtijds / doch niet met voordacht.
met morbtwil doe ik het niet , anders zoude ik dwaars
zjn. gezondheid is een goote schat. o ! dat ik toch
nimmer krank woude ; vzoeder ! dit mensche ik u /
mij en alle menschen. — de meeste ziekten zjn wij
aan ons zelven verschuldigd.

13) Waar moet ik mij van hooz hoeden / om niet
ziek te worden ? dat kan ik niet in eens zeggen. wij
zoude alles niet verstaan ; hooz rijter ters daar van !
eet en drink slechts , wanneer ulme ouderz of bekens
de hzienden het toestaan.

14) Zes staat de klok. het avondrood zie ik reeds
in het westen. haast zal het donker worden / dan
eeten wij onze boterham / dan spelen wij nog wat /
tot acht uren. eer wij te bedde gaan / hziengen wij
alle onze zaaken in goede orde en leggen onze klebe-
ren geschikt bij een / dat wij het morgen ochtend ge-
maklijk weder vinden.

15) In den slaap behouden wij alle onze vijf zin-
nen ; het gezicht om te zien ; het gehoor om te hoor-
ren ; de reuk om te rieken ; de smaak om te smaa-
ken ; het geboel om te voelen ; want / als men ons
iets sterks laat hooren / rieken of smaken / worden
wij wakker ; zoo wij onze oogen open hebben en het
zonnelicht plotslijk daar in viel / zouden wij ook ont-
waaken hooz zien en ook zoo hooz smaken / als ons
iets bytens op de tong kwam.

16) In den slaap leeven en gevoelen wij dus. wij weeten echter weinig of niets van den slaap, of wij moeten iets gedroomd en dien droom onthouden hebben.

17) Ons leven gaat dus aanhoudend voort, ook in den slaap, wij leeven niet alleen *heden*; maar wij hebben ook gisteren, eergisteren en veel vroeger geleefd. wij hopen, dat wij ook morgen, overmorgen en veel laater zullen leeven: wij behouden in den slaap ook ons geheugen; mijne les van gisteren ken ik nog.

18) Door een goed voorneemen, wanneer het sterk genoeg is, kunnen wij maaken, dat wij niet te lang voordslaapen, maar op den bepaalden tijd ontwaaken: hoe meer men slaapt, hoe meer slaap men noodig heeft — die zich in zijn jeugd dus tot lang slaapen gewend, wordt, ouder geworden zijnde, vadzig en lui.

19) Wanneer wij lang genoeg gewaakt en door den arbeid ons vermoeid hebben, slaapen wij ook, tegen onzen wil zelfs, weder in. deze afwisseling van slaapen en waaken is zeer goed, een maatige slaap behoudt onze gezondheid, sterkt onze lichaams krachten, scherpt onze zinnen, verlevendigt ons geheugen en maakt ons geschikter, om ons doen en laten na te denken.

20) Hier zijn dingen van onderscheiden verwen voor uwe oogen. toont mij iets *wits zwarts- roods- geels- groens- blaauws*. men kent en noemt meer verwen. overal zien

zien wij de verwen der dingen, die zich aan ons voordoen : maar zonder licht zouden wij ook met het scherpst gezicht niets zien. dit licht hebben wij bij dag van de zon ; bij nacht van de maan en sterren, of van de lichten, die wij aansteeken. hoe zouden wij te moede zijn, kinderen ! wanneer wij geene oogen en geen licht hadden.

21) Hoe veele nuttige dingen zijn 'er ten dienste der menschen ? denkt met dankbaarheid dikwijls daar aan, want dit denkbeeld geeft ons vergenoegen. daaglijks vinden wij alles ter onzer onderhouding. dus, om iets te noemen, is 'er water in overvloed, en dit is juist de beste en gezondste drank. vuur kan men ook op onderscheiden wijzen maaken en dan dient het ons, om te lichten, te kooken, te verwarmen en tot veelvuldige handwerken. en buiten deze twee zaaken, zijn er planten, boomen, dieren ; en wat niet al : — o, konden wij alles opnoemen !

22) Wij zien nabij en van verre ; of de dingen groot en klein, of van welk eene gedaante zij zijn. de kogel is rond ; dat schuifraam vierkant, de deur langwerpig, de kegel spits. ieder lichaam heeft zijne bijzondere gedaante, welke wij door het gevoel en gezicht ontdekken.

23) O hoe goed is het, dat wij hooren kunnen ! zonder gehoor zouden wij in veelerlei gevaar komen. en ook niet kunnen leeren spreken. Kinderen ! de spraak is een groot voorrecht. zonder dezelve zouden wij dom en onwetend blijven en goede en slechte dingen niet onderscheiden kunnen, indien gij niet van de jeugd af aan raad, onderricht en leering hooren kondet, ten einde te weeten, wat gij doen en laten moet.

24) Kinderen, weet gij het onderscheid wel tusfen de onderscheiden soorten van toonen en

geluiden? 'da een is sterk, de andere zwak; de eene hooger de andere laager. oefent u, om uwe spraak aangenaam te doen zijn, niet dof, piepend, stotterend, schreeuwend; leert overal de r noemen en let immer op hun, die men gaarn hoort, volgt dezulken na, men zal des te ligter *goed leeren leezen*, en daar door zich en anderen veel genoeg verſchaffen.

25) Alles wat leeft en vrijwillig zich beweegt, heeft een ſpraak op zijn eigen wijze: de os loeit; het ſchaap blaet; de hond blaft; de wolf huilt; de beer bromt; het varken knort; de poes maawt; de haan kraait; de nachtegaal zingt; de raaf krast, de muis piept; de kikker wrokt en kwakt, de Mensch ſpreekt, zingt, fluit, weent, lacht.

VII.

KORTE VOORSTELLEN,

*de gezondheid, het leven en 't Vaderland
betreffende.*

1. De vrije lucht is gezond — ga 'er dikwijls in, zelfs als 'er ijs en ſneeuw ligt, dit maakt ons ſterk en gezond. houd hals, hoofd, mond, tanden, oogen, ooren en handen ſchoon. eet niet zonder honger, drinkt niet zonder dorst.

2. Honger en arbeid zijn de beste koks. men moet zich in zijne jeugd reeds aan den arbeid gewennen. de arbeid maakt ons gezond en zonder moeite verkrijgt men niets. wanneer men gewerkt heeft en vermoeid is, o hoe ſmaakt ons dan het eeten, dan is het brood lekker, en een teug water of dun bier daar bij, als men niet zeer warm is.

3. Weg met den wijn, ook met den zoetſten, hij deugt voor kinderen niet: rijpe boom-vruchten, met brood, zijn aan de jeugd aangenaam en gezonder.

4. Lang en dikwerf stil te zitten , voor al in eene geboogen houding , is onaangenaam en ook niet gezond voor jongen en ouden : — meenig een echter moet het doen , om iets goeds te maaken.

5. Speelen , loopen , springen doen de kinderen gaarn — het is ook gezond ; doch men moet daar bij ook gaarn leeren willen ; men moet zich dikwijls aan iets aangenaams onthouden , om wat nuttigs te leeren.

6. Zoodra een kind vijf jaaren oud is , is het goed , dat hij zich dagelijks eenige nuttige bezigheid verschafft ; — zijne ouders zullen hem dit wel geeven. — iets goeds te doen , hier niet van af te gaan , maar daar in aan te houden , schoon het wat zuur valt , — dat noem ik arbeiden.

7. Ieder mensch moet arbeiden ; zoo hij dit niet doet , krijgt hij aan veele dingen gebrek en de tijd zal hem verveelen : die niet vroeg zich tot den arbeid gewend , zal altijd traag blijven.

8. Waar gij in het water of diep vallen kunt , is het gevaarlijk voor u ; denk daar aan ! — speel met geen vuur , roer geen schietgeweer aan ; werp geen steenen of schiet met geen boog , als gij niet zeker zijt , dat gij aan geene menschen of iets anders schaaden kunt.

9. Wanneer de slaap ten ongepasten tijde komt , moet men dien te keer gaan , — een goed middel daar tegen is , de oogen met koud water te waschen.

10. Speelen en vrolijk zijn , wanneer gij niet anders te doen hebt , is u beter , als ten

ontijde te slaapen: — wanneer gij 's morgens geroepen wordt, moet gij niet weder in slaap vallen: het staat in uwe magt, om op te staan.

11. Wanneer gij agt jaaren oud en gezond zijt, moet gij niet boven de zeven uren slaapen, ouder menschen hebben aan zes uren slaaps doorgaands genoeg.

12. Niemand zal gaarn alleen in de waereld leeven: ieder mensch is voor de gezelligheid: maar gezelschap zonder vrede en vergenoegen, is dat wel aangenaam? houdt dus vrede met elkander, wees tegen elk gedienstig: schelden, dreigen, slaan, anderen verdriet aan doen of kwellen zijn immers de middelen niet, om vrede en vriendschap aan te kweeken.

13. Help gaarn; verdraag gaarn; geef gaarn; doch niet tegen den zin uwer Ouderen. — wat de Ouderen aan de Kinderen raaden, is doorgaands goed; wat zij afraaden, doorgaands sleg. de liefde der ouderen voor hunne Kinderen is groot.

14. Eer en bemin uw Vader en uwe Moeder, wees hun dankbaar en gehoorzaam: aan hun hebt gij uw leven en onderhoud te danken. dagelijks hebben zij veel moeite met u, en blijven u lief hebben; zij zorgen voor uw eeten, drinken, kleden en laten uw alles leeren.

15. Eer en bemin uwe Leermeesters, wees hun ook gehoorzaam en dankbaar! — door hun onderwijs kunt gij verstandig en deugdzaam, en door verstand en deugd kunt gij gelukkig worden; wat zijt gij dus niet aan hun verschuldigd?

16. Volgt oude, braave en verstandige lieden: — zij hebben meer ondervinding dan gij, zijn daarom eere waardig en gij kunt van hun veele goede dingen leeren.

17. Volg gewillig de wetten, door uwe ouders en meesters voorgeschreeven: zouden deze u iets onredelijks vergen? leef genoeglijk met uwe broeders of

zusters, vriendelijk en gediensfig tegen uwe medeleerlingen: — zij zullen uw zeker weder beminnen en dienst doen.

18. Beminn alle menschen, de eene mensch heeft den anderen noodig, en liefde verwekt wederliefde. wanneer gij tegen ieder mensch norsch en onvriendelijk waard en elk u eens verliet, wat zoude 'er van u worden?

19. ALLES, WAT GIJ WILT, DAT U DE MENSCHEN **DOEN**, DOET GIJ HEN OOK ALZO! — Kinderen welk eene groote wet! dagelijks moet gij ze aan elkanderen erinneren.

20. Beminn en spreek de waarheid, elk zal u vertrouwen; die onwaarheid spreekt, veracht men. — geef elk het zijne, en poog nimmer ook het geringste, aan anderen te ontfleelen.

21. Wacht u, om kwaad van anderen te praaten, spreek niet tot lof van u zelf: — wilt gij uwen goeden naam bewaaren, zoo schuw kwaad en slegt gezelschap.

22. Gewen u toch vooral, om orde in uwe zaaken te houden, die alles onder één doet, zal niets leeren; doe dus alles te rechter tijd; — dit zal u veel doen leeren, en uw vergenoegen vermeerderen.

23. Hoedt u voor gevaaren, die gij, zonder uw pligt te verzuimen, vermijden kunt; maar vrees dezelve niet, wanneer gij dezelve niet ontgaan kunt.

24. Die ligt bang of verleegeu is, zal zich niet kunnen helpen, wanneer hij oud is. — wees dus nimmer voor iets vreesachtig, dan alleen voor kwaad doen of zulke zaaken, die uwe ouders u verbieden.

25. Beminn uw vaderland boven alles: — het is het land uwer geboorte; gij zoud ondankebaar zijn, wanneer gij dat land niet zoud beminnen, waar in gij gebooren zijt, en opgevoed wordt.

26. Eens zult gij groot worden, en burger zijn in uw vaderland: — dat is: eens zult gij in die omstandigheden komen, waar in gij uw vaderland gewigtige diensten zult schuldig zijn: het in acht neemen dier diensten is de ware liefde voor uw vaderland.

27. Zonder deugd, verstand en nuttige kundigheden kunt gij die diensten niet betrachten. — leer dus vroeg de deugd kennen en betrachten; oefen uw verstand en leer nuttige kundigheden: dit alles zal u eenmaal in staat stellen, om een goed burger van uw vaderland te worden.

28. Gij zijt nog te jong, om een algemeen begrip der plichten te kunnen bevatten: naarsigheid, eerlijkheid, zuinigheid, liefde voor uw naasten, bestendigheid, nederigheid, weldaadigheid — deze deugden moet gij u eigen maaken: laagheid, vleierij, slaafsche onderwerping, valsheid, kwaadsprekenheid, deeze ondeugden moet gij schuwen, om eenmaal een goed burger van uw vaderland te worden.

29. Leer van tijd tot tijd een waar denkbeeld verkrijgen van vrijheid: vrijheid is geene losbandigheid: een knaap, die gelegenheid heeft, om allerlei ongeoorloofdheden te bedrijven, smaakt de waare vrijheid niet, zo min, als hij, die een slaaf is, of in de gevangenis zit. —

30. Wanneer gij in de school zijt en aldaar de regelen en wetten met lust in acht neemt, uw eigen welzijn behartigt en zorgt, dat geene ondeugende knaapen de regelen en wetten van de school overtreden, dan doet gij dat geene in het klein, wat een goed burger in 't groot doet.

31. Ons vaderland heeft ook regelen en wetten; ieder burger moet die in het oog houden en zich daar aan onderwerpen, niet door dwang, maar uit eigen wil en liefde voor zich zeiven. Hij, die deze wetten en regelen overtreedt, is een losbandig en strafbaar burger.

32. Het is een groot voorrecht, dat gij van de school gebruik kunt maaken; dat gij kunt leezen en schrijven leeren; het is een voorrecht voor u, dat gij tijd ter uitspanning hebt: gij hebt dus groote reden, om te zorgen, dat u die voorrechten niet ontnomen worden, door uwe medemakers: zoo ook heeft een burger voorrechten in zijn vaderland, waar hij voor zorgen moet, dat zij hem door anderen niet ontnomen worden.

33. Wanneer gij eens elk uwer medemakers wildet dwingen en over hun heerschen, dan zoud gij veracht en heerschzuchtig genaamd worden. hier moet gij dus tegen zorgen, die heerschzuchtig is, en ieder dwingen wil, kan nimmer een goed burger worden.

34. Wanneer gij eens ouder geworden zijt: zullen uwe ouders u hier meer van zeggen, die voorige zij u genoeg, om in de school u die zaaken in acht te doen neemen, die u eens tot een goed burger van uw vaderland maaken kunnen.

VERTELLINGEN EN BRIEVEN,

KINDERLIJKE DEUGDEN

EN

GEBREKEN BEVATTENDE.

Boosaartigheid.

Een jonge knaap, Frans genaamd, had zich bestendig aangewend, om zijn huisgenooten en medemakers, die zijne grilligheid en zin niet in alles wilden opvolgen, te krabbelen, te stooten of te schelden: hierdoor liep hij geduurig gevaar, om braaf wat wederom te krijgen, van hun, die sterker, dan hij waren. zijne Ouders zagen dit met smart; derhalven gaven zij alle de huisgenooten vrijheid, om hem nog eens zo veel wederom te geeven, en, wanneer hij zijnen vader dit kwam klaagen, moest hij daar en boven straf lijden: dit had een gewenscht gevolg; hij werd door schade wijs. Laat ons dus 't gedrag van Frans niet volgen; maar vriendelijk zijn in onzen omgang: vriendelijkheid jegens elk, maakt ons 't leven aangenaam.

*Vraagen. Wat maakt ons het leven aangenaam?
 Waar aan maakte FRANS zig schuldig?
 Wat volgde 'er op deze ondeugd, voor
 Frans?*

2. *Kwaad-Spreken.*

Klaartje was zeer praat-zuchtig, en elk, die praat-zuchtig is, loopt ligt gevaar, om tot kwaad-spreken te vervallen; dit was ook het geval van Klaartje, zij babbelde van elk, die zij kende, allerlei laster; eens had zij van een meisje, met welke zij school ging, kwaad gesproken; het meisje klaagde daar over, haar vader liet haar bij zich komen, en ondervroeg Klaartje in het bijzijn van dit meisje; zij stotterde, sprak zich zelve tegen en bekende eindelijk de leugen; elk schuwde haar — dit ook is het gevolg van kwaadspreken, men wordt van elk gehaat; die eens anders gebreken verzwijgt en alleen de braave daaden van anderen vertelt, maakt zich beminnelijk. Klaartje moest tot straf, zes weken lang, alleen in een hoek van de kamer, staande eeten, en zij had lang werk, eer men haar ver-trouwde.

*Vraagen. Waaraan maakte Klaartje zich schuldig?
Wat volgt 'er op het kwaadspreken?
Wie maakt zich beminnelijk?
Waar toe vervalt men ligt, als men
praat zuchtig is?*

3. *Trotschheid in Kleding.*

Het Kind, dat zijne grootste roem in klede-deren stelt; denkt zeker geheel verkeerd: men moet den waaren roem niet in de klederen zoeken, maar in het wel oppassen, braaf leeren en in de gehoorzaamheid aan zijne ouders.

ERNST PRONKER was een knaap, die zeer weinig lust had in 't leeren; doch aan zijne klede-

ren alle moeite deed: hij gaf 'er weinig om, of zijn lesboek gescheurd en vuil was, maar voor zijn rok zorgde hij uittermaate: wanneer hij des zondags opgeschikt was, wilde hij uit trotschheid tegen niemand spreken. zag hij 'er één, die in zijn oog fraaiër dan hij, gekleed was, dan was *Ernst* den geheelen dag ongemaklijk en knorrig: — was hij in tegendeel bij kinderen, die minder, dan hij opgeschikt waren, dan dacht hij reden genoeg te hebben, om met laage verwijten en verachting deze kinderen te bedroeven: — hoe slecht was dit, daar de plicht van beleefdheid elk beveelt vriendelijk te zijn, ook zelfs tegen den allerarmsten.

Maar hoe werd *Ernst* vernederd, luistert toe, kinderen! — Het jaarlijksch school-examen kwam, *Ernst* was mede onder de leerlingen en was zo fraai, als ooit, opgeschikt: een jongske, *Jan* genaamd, altoos vlijtig in 't leeren, trad voor en beantwoordde alle vraagen uitnemend; nu kwam de uitgestreken *Ernst*, beefde, wist niets te antwoorden, wyl hij niet geleerd had, ging zonder hoop op eenige prijs naar huis, en zat vervolgens, bij de uitdeeling der prijzen, zoo mooi, als hij was, de allerlaatste in rang, terwijl verscheiden kinderen, die hij om hunne eenvoudiger kleding zo zeer beschimpt had, met fraaie prijzen belchonken werden: had hij den ganschen dag niet aan zijne klederen verkwist, hij zoude meer verstand en eer verworven hebben.

Vraagen. Wat was de fout van Ernst?

Waar in moet men den waaren roem niet zoeken?

Waar in dan?

Moet men Kinderen, die niet mooi gekleed zijn, verachten?

Wat beveelt ons de plicht van beleefdheid?

4. *Slordigheid.*

Gij moet echter uit het voorig verhaal niet denken, dat men geheel geen acht op zijne klederen moet slaan, integendeel — een slordige knaap wordt van elk met afkeer aangezien.

Jakob was zoo slordig, dat elk vies van hem was: — hij ontzag zich, bij voorbeeld niet, met zijne beste klederen in het hoenderhok te kruipen; zonder dwang van slagen, waschte hij noch hoofd, noch handen; doorgaans hingen hem de knieën door de broek en de ellebogen door de mouwen, wjl hij altoos in den grond kroop of op de armen hing; zoo als hij op zijn klederen was, zoo ook handelde hij met zijn boeken, die gefcheurd en vol inkt of vetvlakken waren; kwam hij van school, dan waren handen aanzicht en linnen vol inkt: — men kon doorgaans aan zijn kamizool zien, wat hy 'smiddags, gegeeten had: — met een woord, hij was een rechte morschpot, voor wien niemand achting had; zyne ouderen, die alles aangewend hadden, om hem zindelijk te leeren worden, gaven alle hoop op, en lieten hem, tot zijn eigen schande, zoo slordig als hij was, loopen.

Wacht u altoos, lieve kleinen! voor slordigheid, wjl het uit luiheid voortkomt; wjl het doorgaands onze gezondheid benadeelt, en ons verachtelyk maakt.

Dit bleek aan *Jakob*: oud geworden zynde, werd hij een verwaarloozzer, deed niets, bedorf alles, werd arm en eindelijk, daar hij altoos in 't vuil omwroette, ziek; niemand hielp hem, wjl ieder hem verachtte en hij stierf ellendig.

t Geen men zich vroeg aanwent, doet men eindelijk zonder moeite; zindelijkheid en zuinigheid op klederen en boeken zijn twee der voor-

naamste zaaken , die de kinderen zich zeer vroeg moeten aanwennen , als zij het gewoon zijn , zullen zij het zonder moeite doen.

Vraagen. Wat moest gij , waarde Kinderen , uit het vorig verhaal van Ernst Pronker niet besluiten?

Was dit dan de fout van Jakob?

Wat deed hij dan?

Waar voor moet gij u dus wachten?

Waarom?

Welke zijn de twee voornaamste zaaken , die de Kinderen zich vroeg moeten aanwennen?

5. Karel aan zijne Ouderen.

E E N B R I E F.

Lieve Ouderen ! ik kan u niet genoeg danken voor de weldaad , die gij mij bewezen hebt , door mij naar de School te zenden ; nu heb ik dagelijks gelegenheid , om veel goeds en nuttigs te leeren , en ik verheuge mij dus met mijnen toestand : — ik zie nu , dat men ter School moet gaan , om een goed mensch te kunnen worden , en dat het een groot voorrecht is , om dit te kunnen doen.

Ik heb liefde voor mijnen Meester , daar ik hem als mijn weldoener aanzie , die mij alle die nuttige zaaken leert , en die ik daarom nimmer door luiheid of losheid zal bedroeven.

Ik dacht weleer , dat het Schoolgaan een last ware ; maar o ! wat heb ik gedwaald en wat hebben die Kinderen het mis , die zoo denken ,

als ik over de School dacht ; ik bidde u , lieve Ouders ! mij nog langer hier te laaten , ik zal het geld , dat gij voor mij besteed , met mijn vlijt trachten te beantwoorden. Ik ben

Uw gehoorzaame Zoon
KAREL.

*Fraagen. Wat denkt gij nu wel van 't Schoolgaan?
zegt mij dit eens.*

Zoud gij mij wel kunnen zeggen , wat gij daar voor aan uwe Ouders en Meesters verschuldigd zijt? die 't weet, zal een mooie prent hebben.

6. *Andwoord des Vaders aan Karel.*

Het verheugt uwe moeder en mij , waarde Zoon ! dat gij zoo vlijtig leert , zoo wel oppast en zoo vordert ; inzonderheid staat het mij zeer aan , dat gij zulk een zin hebt in het School gaan en aldaar opmerkzaam zijt. Gij weet , hoe zeer het ons bedroeven zou , wanneer ik u tot het School gaan moest dwingen , daar het tot uw eigen welzijn geschiedt : ik wenschte wel , dat alle Kinderen dit zoo begreepen als gij — want die onwillig en met tegenzin het onderwijs van den Meester ontvangen , zijn ongelukkig tegen zich zelve.

Gij hebt mij de waarheid geschreeven , ik heb uwe naarstigheit ook van anderen vernomen : — vaar hier in voord en gij zult een man worden : eene groote waarschuwing moet ik u doen ; denk niet , wanneer gij wat vordert , dat gij reeds veel weet , zorg , dat gij op uwe vlijt en uwe vor-

deringen niet grootsch wordt, om dat gij, bij alle uwe kunde, nog verachtelijk zoud worden.

Uwe moeder verlangt na u; als de *vacantie* komt, moogt gij ons eens bezoeken. Ik ben

Uwe liefhebbende Vader
P. R.

Vraagen. Zoud gij ook niet wel gaarn zulk een brief van uw Vader krijgen?

Wat zoud gij daarom dienen te doen?

Wat wenschte de Vader wel, dat alle Kinderen begreepen?

Waarom?

at was de groote waarschuwing, die de Vader van Karel aan zijn Zoon deed?

7. Onvoorzichtigheid.

Alexander was een groote waaghals, alle zijne mede makkers, die dat geene vermijdden, waar door Kinderen ligt een ongeluk krijgen, als het vuur en water; of op boomen of gevaarlijke plaatsen klimmen, noemde hij laffe bloeden: geen tijdverdrijf was hem zoo lief, dan wanneer hij een gevaarlijke kans waagen konde. Zag hij ergens een hoogen ladder staan, hij klom 'er spoedig op, zonder te weeten of hij vast en goed stond; om een appel te krijgen, waagde hij zich op de hoogste en zwakste takken; over slooten te springen, was zijn grootst vermaak; schoon hij dikwijls bij het een en ander kleine ongelukken gekreegen had, en van zijne Ouders en Opzieners daarom gestraft was, beterde hij zich echter niet, dan nadat hij door het volgend onheil te laat wijs werd.

'Er lagen eenige balken op een afstand van elkander, over een water, naauwelijks zag onze *Alexander* dit of hij kreeg aanstonds lust, om van den eenen balk op den anderen te springen, dan, helaas! den vierden balk sprong hij mis; brak zijn been en bleef een geruimen tijd aan zijne armen op den balk en met het onderlijf in het ijskoud water hangen.

Ter naauwer nood werd hij gered; onverminderd alle aangewende moeite, behield hij een scheef been, en hij zelf had, door de schrik, de verkouding in het water en de gevolgen der pijn, zoodanig geleden, dat zijne gezondheid voor altoos wech was; zwak en kreupel leefde hij tot aan zijn twintigste jaar en stierf.

Leert dus, Kinderen! uit dit voorbeeld, u nimmer roekeloos waagen, begeeft, zonder noodzaake u nimmer in gevaar, buiten weeten uwer ouders of meesters. Eene groote verplichting rust er op elk mensch, namelijk, om zijne gezondheid en leven zorgvuldig te bewaaren: — men verliest die beiden ligt, door daaden, die *Alexander* bedreef; door onmatigheid in eeten en drinken, door morfsigheid; wildheid en kwaadaardigheid — leert dus tegen dit alles waaken.

Vraagen. Wat moet gij doen, om niet aan Alexander gelijk te zijn?

Waar door verloor hij zijn gezondheid en leven?

Welke gebreken zijn 'er meer, die onze gezondheid en leeven benadeelen?

Welke tegenovergestelde deugden moeten in acht neemen, om de opgenoemde gebreken te vermijden?

Zijn 'er in dit boekjen niet nog andere regelen, die gij betrachten moet, om gezond te leeven? wijst mij die eens, als gij weder bij mij komt.

8. *Wreedheid.*

Door niets toonen Kinderen hunnen slechten aart meer, dan door wreedheid omtrent dieren. zij, die honden, katten en bokken onmedogend behandelen, of vliegen, kikvorschen of soortgelijke wreed om het leven brengen, zijn hoogst strafwaardig. Niets, in tegendeel maakt een kind beminnelijker dan het mededoogen. Men is mededoogend, als men armen, ongelukkigen of die in nood zijn, zoo veel men kan hulp verleend.

Leert het nadeel der wreedheid uit den volgende brief.

Mijn Heer!

Met leedweezen moet ik u verzoeken, uwen Zoon van mijn School te neemen; schoon hij tamelijke vorderingen in 't leeren zou kunnen maken, is echter zijn wreede aart oorzaak, dat ik hem niet langer op mijn School kan houden, wijl ik gevaar loop, dat hij ook anderen mijner leerlingen bederven zal.

In den beginne ontdekte men spoedig, dat hij allerlei soort van kleine wreedheden omtrend de dieren oefende, en daar in, hoe zeer ik hem het laage en haatelijke daar van onder het oog bragt, halftarrig voord ging; maar zijne wreedheid gaat verder — hij onzag zich niet, om een boeren jongentjen, zonder reden, erbarmlijk te kloppen; een oude arme vrouw, die hem om een aalmoes vroeg, gaf hij een schop en jowde haar uit; hij ontziet zich niet, om zijne medemakkers op allerlei wijzen pijn en verdriet aan te doen, en noch vermaaning, noch straffen zijn in staat, om hem hier in te veranderen: — ik geef dus de hoop op, en daar ik, om één

wreedten knaap mijn gansche School niet wil bederven, ben ik genoodzaakt, hoe ongaarn ook, hem van mij te verwijderen.

Pieter, dus was de naam van den kleinen wreedaart, kwam ook te huis; welke eene schande! dit is de grootste oneer voor een kind, dat zijn onderwijzer hem als een onnut, ja schadelijk meubel, moet te huis zenden, en dit was echter het lot van *Pieter*: had hij zich door wreedheid aan de dieren, niet aan deze haatelijke ondeugd gewend, hij zou geen wreedaart omtrend menschen geworden zijn; en nu was hij een onkundige, verachte ja gehaate wreedaart.

- Vraagen. Wat is de grootste schande voor een Kind?
Waarom gebeurde Pieter dit?
Waardoor toonen Kinderen het meest hunnen slegten aart?
Wat maakt een Kind hoogst beminnelijk?
Zoud gij mij wel kunnen zeggen, waar in het mededoogen bestaat?
Wat moet een Kind vermijden, om zich niet aan wreedheid te gewennen.*

IX.

GEWIGTIGE VRAAGEN.

uit N. VII en VIII.

Deze vraagen, waerde Kinderen, behelzen zeer gewigtige zaaken, die u reeds in dit boekjen geleerd zijn; wanneer gij van tijd tot tijd een of meer van dezelve duidelijk kunt beantwoorden, zult gij toonen, ijverig geweest te zijn, en gij zult aan uwe Ouders en Meesters aangenaam weezen.

1. *Welke groote wet moet gij elkaër dagelijks erinneren?*
2. *Waarom moet gij uw Vader en uwe Moeder eeren, beminnen, dankbaar en gehoorzaam zijn?*
3. *Waarom moet gij ook zoodanig jegens uwen Meester zijn?*
4. *Waarom moet gij oude, braave en verstandige lieden volgen?*
5. *Waarom moet gij gewillig de wetten volgen, die uwe Ouders en Meesters u voorschrijven?*
6. *Hoe moet gij met uwe broeders, zusters of medeleerlingen leeven?*
7. *Waarom moet gij alle menschen beminnen?*
8. *Welk land moet gij het meest beminnen? en waarom?*

9. *Wat moet men doen, om een goet burger van zijn Vaderland te worden?*
10. *Welke deugden moet men zich ten dien einde eigen maaken? welke ondeugden schuwen?*
11. *Welke zaaken moet gij reeds in de School in acht neemen, om eenmaal een goed burger van uw Vaderland te worden.*
12. *Is het Schoolgaan een voorrecht of een last? — waarom noemen uwe Ouders het een voorrecht?*
13. *Hoe maakt men zich dit voorrecht 't best ten nutte?*

X.

V A N G O D .

Een gesprek.

Vader. Zeg mij eens, mijn Kind, waar van daan zou toch dat schoon huis gekomen zijn, waarin onze buurman woont?

't *Kind.* Waar van daan het gekomen is? wel, dat heeft onze buurman gebouwd of laten bouwen, — ik heb wel gezien, hoe men huizen bouwt.

Vader. Juist; gij gelooft dus niet, dat dit huis 'er zoo van zelfs gekomen is?

Kind. Van zich zelfs gekomen? wel nu moet ik lachen; wie zou dat gelooven.

Vader. Nu, het huis kon zich zelf gebouwd hebben?

Kind. Neen, dat geloove ik ook niet. — Hoe zou het huis zich zelf gemaakt hebben, toen het 'er zelf nog niet was?

Vader. Goed, maar zouden de menschen het wel uit niets gebouwd hebben: zonder gereedschap, zonder hout of steen of iets hoegenaamd?

Kind. Ik begrijp de vraagen niet, lieve Vader! uit niets? o neen. Zij hebben zeker hout en kalk en steen gebruikt, om dit huis te bouwen.

Vader. Maar hebben de menschen het hout en dat fraaie hartsteen ook gemaakt?

Kind. Neen, Vader! dat geloove ik niet; dit is 'er zeker reeds vooraf geweest.

Vader. Wel nu waar zijn dan dit hout en die steenen van daan gekomen.

Kind. Dat weet ik niet, lieve Vader!

Vader. Gij gelooft dus mogelijk, dat hout en steen van zelf komt, of zich zelve maakt?

Kind. Dat geloove ik ook niet; zoo min als het huis zich zelve bouwt of maakt; — er moet zeker iemand geweest zijn, die dit hout en steen gemaakt heeft: maar kunnen dit de menschen wel doen?

Vader. Immers ja — die kleine steenen worden van aarde gebakken? niet waar?

Kind. Ja, maar die groote stukken hartsteen, worden echter zoo niet gebakken.

Vader. Gij hebt gelijk, mijn Kind! dit hout komt van de boomen en deze steenen worden uit de aarde gegraven — doch wie maakte nu die boomen, die steenen en de aarde, waar van die kleiner steenen gebakken worden.

Kind. Hoe kan ik dit weeten: zeg, Vader! menschen maaken dit immers niet?

Vader. Gij hebt recht, mijn Kind! gij begrijpt dus, dat 'er zeer veele dingen zijn, welke

niet van menschen gemaakt worden, en die gij echter allerwege om u ziet: kijk eens in het rond — wat ziet gij?

Kind. O Zoo veel! menschen, boomen, dieren; ik zie de lucht en de zon en des avonds de maan en sterren.

Vader. Kunt gij nu wel gelooven, mijn Kind! dat deze hooge en heerlijke zon; die maan en sterren die zoo ver van ons afzijn, van menschen gemaakt zouden weezen?

Kind. O neen, lieve Vader! hoe zouden de menschen dit alles hebben kunnen maaken?

Vader. Zou het dan ook van zelven gekomen zijn? wat denkt gij.

Kind. Ja — nu loopt het wat hoog? als ik om het huis van onzen buurman denk, dan zoude ik wel van neen antwoorden; maar wie zou het dan gemaakt hebben: dat moest iemand geweest zijn, die meer doen kan, dan alle andere menschen met elkander.

Vader. En zoo iemand is 'er — denk eens na; gij hebt 'er immers wel iets van gehoord?

Kind. O, die iemand moet dan zeker God zijn. dezen naam heb ik wel gehoord? maar is die God dan zoo magtig?

Vader. Ja, mijn lieve Kind! die God alleen is het, welke dit alles gemaakt heeft, die alle menschen, mij, u, en alles, wat wij hebben en genieten, gemaakt heeft.

Kind. Maar, lieve Vader! ik zie toch dien God niet. waar is hij dan?

Vader. Die God, van wien gij nimmer, dan met den grootsten eerbied, spreken moet, kan niet gezien worden; en echter is die liefderijke God overal, daar hij alles gemaakt heeft; gij zult naderhand de reden wel begrijpen, waarom hij niet gezien kan worden.

Wanneer ik u eens neus en mond toe hield, zoud gij dan wel kunnen blijven leeven?

Kind. O neen, Vader!

Vader. En waarom?

Kind. Wel — omdat ik geen lucht zou kunnen krijgen.

Vader. Dus hebt gij lucht nodig, om te leven, en echter ziet gij die lucht niet: — leer dus hier uit, dat 'er iets aanwezig kan zijn, zonder dat men het ziet.

God, dat magtig en liefderijk Wezen is de maker of liever de Schepper van alles — uit zijne werken, dat is, uit alles wat gij ziet, blijkt het, dat Hij leeft; schoon wij hem niet zien kunnen: — maar weet gij wel wat het woord *Schepper* beteekent?

Kind. Neen, Vader!

Vader. Gij ziet, dat de menschen werktuigen, hout, steen of andere dingen noodig hebben, om iets te kunnen maaken — zij kunnen geen laken zonder wol; geen rok zonder laken, brood noch spijs, zonder koren of vrugten maaken, zij hebben dus deze of geene dingen noodig; zij maaken dus eigenlijk niets nieuws, maar bereiden of bearbeiden of vermengen dat geene, wat God zoo genadig voor ons gemaakt heeft.

Maar God heeft, om die dingen, die gij alom ziet, te doen zijn, geene andere zaaken, geene gereedschappen, noch iets noodig; zijne aanbiddelijke almacht doet, zonder eenig handwerk, zonder eenige stoffe of hulpmiddel *iets worden, waar van te vooren niets was*: zoodanig iets te doen zijn, waar van te vooren niets was, noemt men *Scheppen* en die zulks doet, een *Schepper* — dan, daar niemand, dan God, zulks doen kan, noemt men dit hooge Wezen, den *Schepper*.

Kind. Onbegrijpelijk!

Vader. Ja, mijn Kind! onbegrijpelijk! en echter is het zoo — deze waereld en alles wat gij ziet, was 'er niet altoos: 'er is eens een tijd

geweest, waar in, buiten God, die altoos bestaan heeft, niets hoegenaamd bestond. God besloot alles, wat gij ziet, en oneindig meerdingen, die te verre afzijn, dan dat wij ze zien zouden, te doen bestaan, en dit besluit alleen was genoeg, om alles te doen zijn — *hij wilde, en hemel en aarde was geschapen!*

Kind. O Vader! wat zijn wij dan niet aan dien God verschuldigd?

Vader. Zeer veel: dankbaarheid en eerbied, die wij moeten toonen, door braaf, deugdzaam en ijverig ons te gedraagen: *Hij is overal, dus ziet God alle onze daaden:* welk eene les voor ons, om altoos op onze hoede te zijn, dat wij niets doen, 't geen dien weldadigen Schepper onaangenaam zijn zoude: — hoe ondankbaar zoude dit zijn, daar wij alles, onze klederen, spijs, drank, alleen aan Hem verschuldigd zijn, daar hij dus onze Onderhouder is.

Leer dus dat Weezen nader kennen; leer alles kennen; en betrachten, wat dien grooten Schepper aangenaam is, en gij zult voor u zelven gelukkig zijn.

JESUS CHRISTUS.

I. Wij zouden van God, van onze pligten en veele andere zaaken, niet zoo zeker zijn, was er niet iemand geweest, die ons dit verzekerd had, dan, omtrend agtien honderd jaaren geleden verscheen 'er een persoon op de waereld, naamlijk JESUS CHRISTUS; deze persoon was een Goddelijk en heilig Weezen, uit den hemel, of die plaats, waar de Godheid meer bepaald gezegd wordt te zijn, op de aarde gekomen, om de zondige menichen te bekeeren, en

aan alle zulke wijze lessen te geven, die wij in het oog moeten houden, om hier en hierna, gelukkig te zijn.

2. Uit liefde tot de menschen, werd hij den menschen gelijk, zoo zelfs, dat hij, schoon van Goddelijken oorsprong, uit eene maagd, *Maria* genaamd, gebooren werd — hij leedt allerlei ongemakken dezes levens, door het land gaande en leerende aan elk de pligten, die men aan God, aan zijne medemenschen en zich zelven schuldig is; hij leerde, dat men God lief moest hebben van ganscher harte en onzen naasten als ons zelven: hij leerde, dat de menschen onderling zich als broeders moeten aanzien, van welk een volk, uit welk een land en van welk een Godsdienst zij ook zijn mogten, hun, die dwaalen, te regt helpende.

Dit alles bevestigde Hij door zijn voorbeeldig leeven — goedgeoede aan alle menschen, de zieken herstellende, de hongerigen spijzende, de bedroefden troostende; ook de kinderen beminde hij zeer en zegende dezelve.

3. Hij leerde het mensdome, dat er een leeven na dit leeven was, waarin elk de gevolgen zoude ondervinden van zijne goede of kwade daaden, en dit alles bevestigde hij door *wonderwerken*, dat zijn zulke daaden, die geen mensch verrichten kan, als de volstrekt blinden ziende, dooven hoorende en dooden levende te maaken; — dit een en ander bewees overtuigend, dat zijn oorsprong goddelijk was en zijne verrichtingen uit liefde voor de menschen voortkwamen.

4. Deze leer, welke hij tot heil der menschen verkondigde, noemt men het Euangelie of de blijde boodschap; om deze nog verder te verkondigen koos hij zich eenige, hoewel op het oog geringe, mannen uit, die Apostelen, dat is Gezanten, genaamd werden; eenigen derzelve hebben ons zijn leeven beschreeven, welke, naar het Euange-

lium, Evangelisten of beschrijvers der blijde boodschap genaamd worden.

Eindelijk, nadat hij zijne heilzame en goddelijke Leere allerwege bekend gemaakt en door zijn heilig leven en wonderwerken bevestigd had, bragten hem de Jooden, op de wreedste en onrechtvaardigste wijze, ter dood: — zoo verblind waren dezelve; **JESUS** leed alles, met menschlievenheid, met het grootste geduld, met de verhevenste lijdzaamheid; voor zijne moordenaaren zelfs bad hij, in 't midden van zijn lijden; *Vader, vergeef het hun, want zij wisten niet wat zij doen!*

5. **JESUS** bleef echter niet dood, o neen, om allen twijffel wegens zijne goddelijke zending en een leven na dit leven weg te neemen, stond hij, na drie dagen in het graf geleege te hebben, op van den dooden, sprak verscheiden maalen met zijne leerlingen, nam afscheid van hun, onderrichtte hun, wat zij doen moesten, om zijne leer verder voort te planten, zegende hun en voer, voor hun oog ten hemel, van waar hij, tot ons heil was nedergedaald.

Zodanig was en handelde **JESUS CHRISTUS**, naar wien wij den naam van *Christenen* draagen—hoe veel dank zijn wij aan Hem schuldig, zeker is het uwe pligt, alles aan te wenden, om nader met die leer bekend te worden, waartoe uwe ouders en meesters gaarn u de behulpzame hand zullen bieden.

GEWIGTIGE VRAAGEN,

uit het voorgaande.

1. *Wat is scheppen?*
Wie schiep alles?
Waar uit blijkt het, dat die God leeft?
Wat zijn wij voor dit alles aan God verschuldigd?
2. *Wie was JESUS CHRISTUS?*
Wat leerde hij?
Wat verrichtte hij?
Waardoor stierf hij?
Wat geschiedde 'er na zijn dood?
Hoe noemt men de Leer, die hij verkondigde?
Welk een pligt rust 'er op u, aangaande de Leer van Jesus?

XI.

MEN G E L I N G

TER OEFENING EN UITSPANNING.

I. *Gedachte.*

Hoe schoon bestraalt de zonne
Deze akkers, weiden, daalen;
Hoe koel is deze schaduw!
Hoe zagt dit lieve roosjen.

Hoe helder 't kabblend beekjen!
Hoe heerlijk is deze aarde,
Hoe vrolijk om te aanschouwen!
Hoe lief is dit viooltjen,
De tederste der bloemen!
Ei zie eens gindsche wolken,
Hoe keurelijk gemengeld!
Hoe schoon blinkt in dit water,
De maan, als zuiver zilver,
Terwijl in gindsche boomen,
't Gezang der vogels klinkt—!

* * *

Aanbiddelijke Schepper!
Steeds zal mijn ziel u prijzen,
Voor al die zegeningen.

2. *De Teyredenheid.*

Te Vreden zijn: — dat is mijn spreuk,
Wat baat mij geld en eer,
Het weldoen zij ons hoogste goed;
Die wijs is, wenscht niets meêr.

* * *

Die altijd zijne pligt betracht,
Heeft een gerust gemoed,
Smaakt meer, dan een ondeugend hart,
In grooten overvloed.

D

3. *Morgenlied eenes Landmans.*

Op, op, mijn vrouw, mijn kind, mijn hond,
Hooft, ginder kraait de haan;
Hoe heerlijk is de morgenftond,
Kom — fpoedig opgeftaan!

De leeuwrik zingt zijn vrolijk lied,
Bij d' eerften morgenglans:
Gij flaapt nog — foei, foei — fchaamt ge u niet,
Kom — zie den hemel-trans!

Zie eens hoe fchoon het zonlicht klimt,
En aan het oosten gloeit;
Hoe fraai de heldre dauwdrop glimt,
Hoe frifch de bloemhof bloeit.

o Hemel! 'k dank u voor al 't goed,
Zoo mild mij toegebracht;
Gij hebt mij vaderlijk behoed,
Verfterkt in dezen nacht!

Komt, Kinderen, voegt nu, frifch en blij,
Uw kragt en ijver 't faam,
Opdat de nijvre mier en bij,
Ons allen niet befchaam.

Dan komen wij, bij d' avondftond,
Vermoeid, maar vrolijk weér,
En danfen op den groenen grond,
Wat vreugde wil men meér?

4. ZEDESPREUKJENS.

Ledigheid.

Dat nooit de ledigheid uw kostbren tijd verteere,
De luiart komt tot niets — de vlijtige ter eere.

Berouw.

Doe nooit een flegte daad, al brengt zij voordeel aan,
Denk aan het bitter woord: *ach! had ik 's niet gedaan!*

Vooraf gedaan, daarna bedacht,
Heeft meenig een in leed gebragt.

Gehoorzaamheid.

Als de ouders iets verbiën, moet nooit een kind het waagen,
Om, eer hij zoo iets laat, hun 't waarom? af te vraagen.

Deugd meer dan Rijkdom.

Vraag nooit hoerijk, hoefchoon, hoe fraai gekleed gij zijt;
Maar of gij deugd bezit, gehoorzaamheid en vlijt.

Hoogmoed.

Zoud gij hoogmoedig zijn op uw geluk? o neen!
Gij zoud verachtlijk zijn; — de dwaas doet zulks alleen.

Maatigheid.

Nooit moet gij aan den disch die wijze spreuk vergeeten:
Men eet, opdat men leev'; men leeft geensints om te eeten.

Eendragt.

Min eendragt, schuw den twist, loon't kwaad met kwaad
niet weder;
Want eendragt bouwt het huis, de tweedragt rukt het
neder.

Spotzucht.

Bespot nooit eenig mensch om armoede of gebreken,
Het onheil kan zoo ligt zich op uw spotzucht wreken.

Nijd.

Zie nooit uws naasten heil met nijdige oogen aan;
Die ieder 't goede gunt, kan 't nimmer kwalijk gaan.

Kunt ge in uwe eigen schoenen gaan,
Zo trek vooral geene andere aan.

't Gestreel eens valsaarts is venijn,
Zijn vlijerij is louter schijn;
Maar harde reden van een vriend;
Is balsam, die ten goede dient.

Elk zegge vrij, al wat hem lust;
In laagen staat is meest de rust.

Geloof me vrij: o lieve jeugd!
Al wat uw boezem hier verheugt,
Als spel en zang of wat het zij.
't Gaat alles als een droom voorbij.

Die nimmer hoort naar goeden raad,
Is eigenzinnig, trotsch of kwaad.

De slijpsteen wet het staal en ijzer,
Zoo wordt een kind door leeren wijzer.

5. *Vriendschap.*

Leef bij uw vriend , als vriend
Draag een oprecht gemoed
Dat, wars van veinzerij,
Opregte vriendschap voedt.

6. *Verleiding.*

De wolf loert op het weerloos Schaap,
In weerwil van den herders-knaap,
Zoodra hij slechts een kansjen ziet,
Ontkomt hem 't lieve schaapjen niet;
Zoo loert verleiding om u heen,
Wees dus voorzichtig in uw treên.

* * *

Bij den kreuplen leert men hinken,
Bij den Gek zijn' dwaaze flinken,
Jonge lieden, wie gij zijt,
Kwaad gezelschap dient gemijd.

7. *Trotschheid.*

Zoekt immer , in wat rang of staat,
Den wijzen gulden middelmaat;
De storm verplet den eik, maar 't riet
Beweegt hij, doch verplet het niet.

8. *Het Schoolgaan.*

Op, hupsche Meisjens! hupsche Knaapen!
 Uw prille Jeugd dient niet verflaapen,
 Noch, waar zich 't kindsche hart op stell',
 Verkwist met dartlend beuzelspel:
 Gij kunt haar nooit genoeg waardeeren,
 Om alles tot uw nut te leeren;
 Ja, wenscht ge u te oefnen in de deugd,
 Wilt ge uwe weetenſchap vermeêren,
 Geen ſchooner tijdperk, dan de Jeugd.

De Meester ziet op arm, noch rijk,
 Maar acht u allen hier gelijk,
 Of zo Hij iemand 't meest bemint,
 't Is dien, die 't meest van dag tot dag,
 Zijn leervlijt toont en braaf gedrag,
 't Zij 't armſte — 't zij het rykſte kind.

Al kon ik 's Meesters oog ontduiken,
 'k Zal zijn vertrouwen niet misbruiken;
 Maar in — of buiten zijn gezicht
 Mij immer kwijten van mijn pligt:
 'k Zal, ſchoon losbandige ſcholieren
 Straks ſpeelen, ſnappen, raazen, tieren,
 Wanneer men geen en Meester ziet,
 Steeds denken: dit betaamt mij niet;
 Mijn leſen zijn mij aanbevolen;
 En, wat voor menſchen blijft verhoolen,
 't Is God, wiens kennis niets ontgaat,
 En die mij altijd gadeſlaat.

9. *Het Schrijven.*

I.

Wilt gij met schrijven prijzen winnen,
Komt kind'ren! hoor dan naar mijn raad,
Beschouwt 't *Exempel* voor 't beginnen,
Ja zie hoe elke letter staat.

2.

Ieder moet ter deegen letten,
Om de letters zoo te zetten,
Als zij in 't *Exempel* staan;
Punct nog comma zelfs vergeeten,
Alle tekens † duidelijk weeten,
Geen van allen overslaan.

3.

Ik hoorde straks de Meester zeggen,
Kom schrijf nu even groot en wijd,
Gij moet niet lui op tafel leggen,
Het schrift regt voor u — kom, met vlijt!

4.

Gij moet uw pen vlak nederzetten,
Uw vingers drijvende op 't papier,
Uw arm aan 't lijf — door op te letten —
Leer ik — en daarom kom ik hier.

5.

Dan leer ik glad en effen schrijven,
Mijn letters maaken naar de kunst,
Dan zal ik boven andren stijgen,
En deelen in mijn's Meesters gunst.

† Aangaande de tekens zie men de *Leeslesjens*, behorende bij
't Kunstmatig leezen, door de Maatschappij uitgegeeven.

Dien 't lust, zo fraai, als net, te schrijven,
 Moet steeds der kunst opmerkzaam blijven:

Hij schrijve, met een stille hand,
 Langwerpig ronde en glatte toogen
 Van lettren, allen schuins geboogen,
 Een weinig naar den regterkant.

Dik moet men elken neêrhaal trekken,
Dun weder elken ophaal rekken,

Dat hoogte en laagte niets verscheel';
 Der letteren staarten uitgenomen,
 Die juist nog zoo veel hooger komen,
 Of laager, als het middendeel.

Voords, evenwijdig van den andren,
 Haal' men de letters aan elkandren,
 In rijen regelregt geschaard;

Doch, om geen wartaal saamteknoopen,
 Laat men de ruimte eens letters open

Van woord tot woord, juist naar den aart
 En, om de regels regt te scheiden,
 Die ruimte 'er tweemaal tusschen beiden:
 Dus heb ik u de kunst verklaard.

DE ZUINIGE KNAAP.

PAULUS, een jongen was niet meer dan
 twaalf jaaren / was arm / doch, kraakte ouden-
 ren / en welken hij / in één huurt woonde /
 waar ook goede burgers woonachtig waren /
 wat altesot gewoos / des morgens vroeg op te
 staan / en / na dat hij God / voor de ver-
 twikkeling / door den slaap genoot / verbiedig
 gedankt / en zijn vervolgent gewaasen had /
 zijn bloedren / hoe gering hij ook waren /
 sezoen te maaken.

Maar wat hij altesot tijdig mede geroed en
 den vroeg naar zijn werkwinkel en arbeide
 daar veel zveriger en met meer opletten-
 heid / dan zijn medemakker.

En was zijn meervermogens buurten / had
 zijn gedrag opgemerkt / zijn zuinigheid op zijn
 bloedren / zo wel als zijn goed gedrag / zijn
 shy / maarstigheid en oplettenheid ; dit bracht
 te wege / dat dezelve hem lief kreeg / en hem
 een nog niet half versleeten pak bloedren
 was een zuner zoenen vercoerde. — PAULUS
 nam hetzelfde met dankbaarheid aan / en leef-
 de even zoo spaarzaam met deze bloedren / als
 met die / welke zijn arm ouden hem ga-

wey ; want HZ Gode zo kindelyk sy geduikel
zo drie navolgende jaarey.

Bevyl HZ nu say / dat zo veel zyn wyt /
alt spaarzaamheid / Hym de genegenheid wy
braave Liedey verwoordey / zo maakte zultt /
fgeoy HZ zo gemaklyk aay sey pak klederey ge-
komay wat / Hym sigter niet lui ; is tegendeel !
Het zette zyn wyt sy oplettenheid / omtrent
zyn werk / nog meer ady.

Hey ander nog meervermoyend buurmay /
de braafheid / wy wyt en de spaarzaamheid wy
dity afzongeling intyghyt bemerkende / besgond
Hym naderhand met sey gesool pak nider
klederey / sy maakte / door zyn voerspraak /
dat HZ meer op zyn werkwinkel door de goed-
heid wy zyn meeter wy : - sy moit hebben
de buurey of de meeter zief, over hunne ge-
negenheid voer PAULUS befoerde te beklaan-
gen / want HZ bleef altyd dezelve / braaf, zui-
nig sy vlijtig.

OUD SCHRYF *a, b, c.*

a b c d e f g h i k
l m n o p q r s t u
v w x y z . b l e

a b c d e f g h i k l
m n o p q r s t u v
w x y z .

1ste Voorbeeld.

Heere laat my dit
 wen name ginst,
 wederweden, te
 leenen met geduld
 en is geneeved te
 steruen.

2de Voorbeeld.

Gite is 7 gemael en
 Wiloeruis
 we God vel ons
 Werloengen is
 My leente Gite is
 Smet te yns
 by God seel onse
 ruste Jns.

3de Voorbeeld.

Wroet en onyndig
 is t' Wersgil
 naer doet den Wersgil
 vloord te sij
 by doet hy is oft
 melder mit
 do is den daer als
 is der se dyn.

4de Voorbeeld.

V met my de Vader geest
 sael tot my hoorn, v' die
 tot my komt v' sael die
 Overints uytvoren.

XIII.

TEN BESLUIE.

Een zeker meisje schreef den volgenden gebrekelijken brief aan haare ouders: — groote schande was dit voor haar! en het zal ook schande voor u zijn, kinderen! als gij in dit boekjen geleerd hebt, en dien brief niet verbeteren of de fouten daarin aantoonen of de leestekens 'er invoegen kunt, ziet hier denzelfen.

Lieven Ouder

*Ich bin obgestaan van morgge te
 sex uure he wat een moye dag te
 negge uure gay ick nar school,
 ick pegin braav ten leze in te
 scryve as ick tuis kom, sel ick et
 late kyke an, vader in moster o ick
 scryf so moy hede; heyt de meester
 my geprefe.*

*Ik feryff u dit brivie, om u
te late wete, dat ik nog vel bin,
as ik mag verneme, dat et mit u,
liefen ouder ok soo iz sel et my
lier wese ik verlang al na de fen-
canfe.*

ick bin UG.

Als gij dit verbeterd hebt, vraag dan uw
leermeester om meer zulke voorbeelden; dan zult
gij, door zulk eene oefening, een vlug Speller
en Schrijver worden.

I N H O U D.

	Letters naar. derzelve afstamming.	Bladz. 8
I.	Twee en drie Medekl. voor de woorden.	10
II.	Twee Medekl. na de vokaalen.	11
III.	Drie en meer Medekl. na een vokaal.	12
IV.	Onderfcheid van b. en p. d. en t. enz.	13
V.	Woorden van moeil. of bijzond. uitspraak.	14
VI.	Korte gesprekken tot voor en na spreken, voor- en naaleezen.	20
VII.	Korte voorstellen, de gezondheid, het leven en 't vaderland betreffende.	25
VIII.	Vertellingen en brieven.	30
	1. Boosaartigheid.	—
	2. Kwaadspreken.	31
	3. Trotschheid in Kleding.	—
	4. Slordigheid.	33
	5. Karel aan zijn Ouderen. (een brief)	34
	6. Andwoord des Vaders aan Karel.	35
	7. Onvoorzichtigheid.	36
	8. Wreedheid. (een brief)	38
IX.	Gewigtige vraagen uit N. VII en VIII.	40
X.	1. Van God. (eene zamenfpraak)	41
	2. JESUS CHRISTUS.	45
	3. Gewigtige vraagen uit het voorgaande.	48
XI.	Mengeling, ter oefening en uitspanning.	—
	1. Gedachte.	—
	2. De Tevredenheid.	49
	3. Morgenlied eens Landmans.	50
	4. Zedefpreukjens.	51
	5. Vriendfchap.	—
	6. Verleiding. }	—
	7. Trotschheid. }	53
	8. Het Schoolgaan.	54
	9. Het Schrijven.	55
XII.	De zuinige knaap.	57
	Oud Schrijf a, b, c. en voorbeelden.	59
XIII.	Iets tot Besluit	62

89 632 437

